

DESCOBRIM CASSÀ

GREC > GRUP DE RECERCA I ESTUDIS CASSANENCS

NOVEMBRE 2013

Vista general del poble de Cassà (AMCS)

LA VILA

PUNT DE PARTIDA D'UNA SÈRIE D'ESCRITS PERQUÈ ELS CASSANENCS CONEGUIN MILLOR EL SEU ENTORN

Amb aquest número 0 de **Descobrim Cassà** iniciem una col·lecció que vol recollir, a mode de síntesi, els principals temes del patrimoni cassanenc entès en un sentit ampli del terme: material, immaterial, cultural, natural... Als membres del Grup de Recerca i Estudis Cassanencs (GREC) ens ha semblat interessant oferir una publicació, amena i rigorosa a la vegada, que permeti conèixer els diversos aspectes que han ajudat a configurar la identitat cassanenca

al llarg dels segles. Des de la vila medieval amb l'església parroquial, el castell, les fires, el mercat i la importància del món agrícola i forestal, fins a l'actual municipi ben comunicat, amb nombrosos serveis i amb una indústria diversificada. Així doncs, **Descobrim Cassà** neix amb la voluntat d'esdevenir una eina que faciliti la comprensió del poble als escolars i a aquells que fa poc temps que hi viuen, però també als veïns de tota la vida que, de ben segur, hi trobaran més d'una sorpresa.

DESCOBRIM CASSÀ

La nostra vila té una extensió de 45 Km. Està situada al sud de la comarca del Gironès, entre el Baix Empordà i la Selva. Limita amb els pobles següents: al nord, Llambilles i Cruïlles; a l'est, Santa Cristina d'Aro; a l'oest, Campllong, Sant Andreu Salou i Caldes de Malavella, i al sud, Caldes de Malavella i Llagostera.

El punt més elevat del municipi és el carrer del Puigcugul, que està situat a 137 metres sobre el nivell del mar.

Els veïnats del nostre poble i seguint la direcció de les agulles del rellotge són: Llebrers, Matamala, les Serres, Verneda, Serinyà, Esclat, Mosqueroles, Mont-roig i Sangosta.

El nostre paisatge és muntanyós, a la zona de les Gavarres, al nord i a l'est de la població, i pla, al sud i a l'oest. En aquest massís, hi neixen les rieres i torrents de la nostra vila que donen el seu cabal a la riera Verneda, que s'uneix a l'Onyar en el municipi de Campllong. L'Onyar és afluent del Ter, al qual s'ajunta a la ciutat de Girona.

Cassà té bones comunicacions. Girona és a 12 Km; la Costa Brava, a 21 Km; l'aeroport de Vilobí i l'Eix Transversal, a 8 Km. L'estació de tren més propera és a Caldes de Malavella, a 7 Km; la frontera de la Jonquera és a 79 Km i Barcelona, a 92 Km. Estem més a prop de França que de Barcelona.

Cassà té restes de diferents etapes prehistòriques: paleolític, neolític, edat del bronze...

i un jaciment ibèric, el puig del Castell (IV- II aC), situat al veïnat de Verneda. També va tenir un castell, del qual no queda cap resta visible, que va ser protagonista d'enfrontaments entre els senyors feudals. Uns d'aquests senyors, els Moncada, el 1391, van originar diferents conflictes que van provocar l'incendi del castell. Aquesta lluita és coneguda com "Lo fet de Cassà". Pere III, el Cerimoniós (1319-1387), concedí un privilegi al poble i el convertí en carrer de la ciutat de Girona. Aquest acord donava via lliure a Girona per fer comerç al port de Sant Feliu i Cassà podia gaudir dels mateixos privilegis que Girona.

En el segle XV la Guerra Remença també va fer estralls a la població. Uns cassanencs foren sentenciats a mort ja que diversos pagesos van participar a la revolta. El 1456, el rei Joan II va autoritzar un mercat setmanal i dues fires anuals.

L'església parroquial es va reformar durant el segle XVI i es van construir diferents cases pairals al seu voltant: can Frigola, la torre Salvana i els carrers Avall i Germà Agustí. Un segle més tard es construïren les Mesures Reials a les Voltes, que encara porten el mateix nom.

La pesta que tant perjudicà Catalunya donà lloc a la llegenda de la Verge de les Sogues. Tot i la pèrdua de població a causa de la malaltia, l'arribada d'immigrants francesos a començaments del segle XVII va fer augmentar la població i a finals de segle hi havia 1.300 habitants.

Més de mil anys d

FOTOS

- 1.- L'antiga estació del carrilet (AMCS - Col·lecció Miralles)
- 2.- El carrer d'Avall. (Dibuix a la ploma de Joaquim Botet publicat a "Reportajes históricos de Cassà de la Selva")
- 3, 4, 5.- Autor Quim Massa
- 6.- AMCS - Col·lecció Solà

història

Fou durant la segona meitat del s. XIX que es diversificà l'ensenyament amb la inauguració del col·legi del Cor de Maria (1863), el de La Salle (1881) i l'escola Vilaret (1886). A finals del s. XIX i començaments del s. XX van aparèixer cobles i orquestres que donen a Cassà fama de poble de músics. Compositors, instrumentistes... i el nomenament de Ciutat Pubilla de la Sardana l'any 2000 han prolongat aquesta anomenada fins l'actualitat.

La Guerra Civil (1936-1939) va aturar el progrés de la població. La postguerra va deixar la nostra vila empobrida i sense recursos per avançar culturalment i socialment. Als anys 60 començà una nova etapa d'expansió econòmica i noves indústries dinamitzaren el comerç. Hi va haver un creixement demogràfic produït per la immigració del sud del país. Des de la democràcia, amb la participació ciutadana, s'han aconseguit importants millores en tots els àmbits: els polígons industrials, edificis de serveis municipals i nombroses construccions particulars. A finals del s. XX i a l'inici del s. XXI ha tornat a augmentar la població. Immigrants africans i dels països de l'est d'Europa han treballat a l'agricultura, la construcció i els serveis i han contribuït a aquest creixement, però la crisi que comou l'Estat també es deixa sentir a Cassà.

> EL 1391 ES CREMÀ EL CASTELL DE CASSÀ

Durant el segle XVIII s'amplià el nucli urbà com podem veure a les llindes d'edificis d'alguns carrers. També en aquest segle començà l'ofici de taper. Francesc Malavila i Marranxa és el primer taper documentat (1760).

En començar el s. XIX les tropes franceses van assaltar la població i anys més tard, la Primera Guerra Carlina va tornar a envair el poble. Però tot i aquests fets la indústria surera va tenir un gran augment que va fer créixer l'economia i la demografia local.

Un símbol de progrés del poble va ser la inauguració del Carrilet l'any 1892. Immigrants aragonesos i murcians varen arribar atrets per l'oferta de treball i es quedaven a viure al poble. La indústria del suro va potenciar l'associacionisme, la cultura i l'educació.

Al peu de les Gavarres > Les Gavarres sempre han estat vinculades estretament amb Cassà. És un massís manyac que va veure néixer la vila als seus estreps de la banda de migdia i que es va esllanguint cap a la plana de la Selva.

Fins no fa gaire han tingut una bona vitalitat. Els seus boscos ens han proporcionat primera matèria en forma de suro i llenya per a la nostra indústria i també esplai. Qui no hi ha anat a caçar bolets o espàrrecs o senzillament a fer una relaxant passejada pels seus bonics indrets?

Indústries del suro > Un tret diferencial del poble ha estat la indústria surera. Nascuda a finals del segle XVIII, amb els seus alts i baixos, ha estat present a la nostra història. És innegable

que ha donat feina i vida als vilatans i les seves fàbriques i tallers han imprès un segell original a Cassà amb el seu fum i la seva flaire tan característica. Els taps i altres productes procedents de l'alzina surera de Cassà són coneguts arreu. Un punt i a part es mereix la figura del taper, personatge molt peculiar amb un tarannà tranquil i pragmàtic.

Músics > La trilogia es completa amb els músics. Hi ha planes glorioses que parlen d'orfeons, cobles i orquestres; noms il·lustres com mossèn Gabriel

Garcia que, amb l'Orfeó Catalunya escampà la llavor musical que s'ha anat propagant fins als nostres dies.

Al llarg del segle passat la música cassanenca es va guanyar una merescuda fama arreu de Catalunya. No fa gaire la Principal de Cassà i la Selvatana han assolit el segle de vida. Un poble que conjumina el treball amb la música és un poble feliç que mira cap al seu futur.

Quan plou molt Mosqueroles torna a recuperar l'estany (autor: Narcís Dalmau)

>L'ANTIC ESTANY DEL VEÏNAT DE MOSQUEROLES. L'estany de Mosqueroles ocupava la zona més fonda situada a occident de Perles. S'alimentava de les crescudes de les rieres Verneda i Susvalls, cursos que conduïxen les aigües del terme de Cassà, cap a l'Onyar. Fou dessecat l'any 1442 per Joan de Segurioles, militar de Girona, després d'adquirir el derruit mas Mosqueroles (mas Dalmau). El nou propietari va refer la masia, obrí un vall madral i un túnel d'uns 30 m per sota la llera de la Verneda i va deguassar l'aigua de l'estany vers la Gotarra; així unes 300 vessanes (65.5 Ha) d'aiguamolls es convertiren en bons conreus i prats.

>EL NOM DE CASSÀ

Les primeres grafies de Cassà són: villa Caciano, (919, 923, 1026, 1066, 1100, 1116, 1147, 1149, 1162, 1197); villa Cathiano (954); Sancti Martini de Catiano (1019, 1069, 1093, 1116, 1163, 1192, 1194); Sti. Martini de Cacano (1068); Stephanus de Cacan (1068); Scto. Martino de Catiani (1069); Sti. Martini de Catian, (1069); Sti. Martini de Caciani, (1094-1172); Sti. Martino de Katiano (1100); Sti. Martini de Chaciani (1105); Sti. Martini de Chaciano (1144); Caciano (s.XIII-XV, Cassiano (s.XVI).

>ELS ORÍGENS DE LA VILA

L'any 887, el bisbe Teuter donà les dècimes i oblacions de la "basilicam Sancti Martini prope Perulas", a St. Feliu i Sta. Maria, de Girona. Perles tenia el seu territori dins l'actual terme de Cassà, la villa Caciano (l'actual nucli), villa Ascleto (Esclet), ipsa Verneta (Verneda), (919); villa Leporarios (Llebrers) (954); villa Sariniano (Serinyà) (1144); villa Bruguera (1162); villa Solgusta (Sangosta) (1066). En crear-se la parròquia de Cassà, les terres d'aquestes viles hi quedaren incloses, i van passar a ser veïnats de la parròquia de Cassà.

>EL CASTELL DE CASSÀ

L'any 1066 el castell de Cassà consta a l'acta de fundació del monestir de Sant Marçal del Montseny, el text diu: "Sic etiam sit firmum illud alodium in Gerundensi kastro Caciano in planicie, quod quidem vir Gozpertus Guadamiri simul cum coniuge scitur Sancto Marciale denisse" (que així mateix resti confirmat un alou situat al gironí Castell de Cassà, al pla, que un tal Baró Gospert de Guardamir, junt amb la seva esposa, dóna a Sant Marçal). El castell feia temps que ja existia i la parròquia era la seva demarcació. El seu emplaçament coranava el puig del Castell, conegut ara com can Català del Castell, a Matamala.

> MOTS DE CASA. A Cassà tenim tot de mots un xic especials que es van perdent. Potser no són exclusius, però sovint els nostres veïns de més "a l'aprop" o més lluny ho diuen diferent. Es dóna molt en el cas dels animals: la *guilla*, el *reingtín*, la *cardina*, la *llimotja*,

la *siglantana*, l'*esclàput*, el *formic*, el *papu estisora* o els *espets*. I de petits, quan anàvem a estudi, *ventàvem cosses* i *gleves* i fèiem *cancalletes* i *fressa*. I a vegades amb els *ganxets* fèiem pistoles. Ara ja no.

LA XIFRA

9.899
persones

La població de Cassà de la Selva frega els 10.000 habitants a finals de 2012, ha doblat així la població en poc més d'un segle (4969 habitants el 1900. Les primeres dades demogràfiques són del 1320, amb 980 habitants.

DESCOBRIM CASSÀ
GREC > GRUP DE RECERCA I ESTUDIS CASSANENCS

NÚMERO 0

Correcció : SCC del Gironès (CPNL)
COORDINACIÓ: Arxiu Municipal de Cassà
REDACTORS: Xavier Albertí, Quim Massa, Quim Mundet, Josep Lluís Òdena i Mª Dolors Saura.
COL-LABORACIÓ: Ajuntament de Cassà
- Editorial Gavarres
- Cassà Digital - Llumiguia
IMPRESSIÓ: Ducform

Més informació i fitxes pedagògiques a: www.cassa.cat/arxiu